

ОСОБЛИВОСТІ ЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Мельничук Роман Васильович

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри державно-правових дисциплін

ПВНЗ «Європейський університет»

м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0009-0006-0095-5650>

Початок формування сучасного законодавства про дисципліну праці доцільно пов'язувати з етапом практичного виокремлення предмета трудового права, тобто з історичною появою власне трудових відносин (на той час – відносин щодо праці). Зокрема, учені відзначають, що в період промислової революції стрімке розширення підприємництва та інтенсивне зростання промислового виробництва об'єктивно зумовили потребу в ухваленні нормативно-правових актів, спрямованих на упорядкування трудових відносин і, відповідно, на забезпечення належного рівня дисциплінованості працівників [1, с. 26]. Поряд із цим, як обґрунтовано зазначає Д.І. Сіроха, правове регулювання праці за своєю природою поєднує публічно-правові та приватно-правові начала, й з огляду на це історично сформувалися два базові методи правового регулювання праці, а саме централізований та децентралізований [2, с. 176]. На цій методологічній основі в юридичній доктрині сформувалося і уявлення про рівні правового регулювання відносин у сфері праці, зокрема відносин, пов'язаних із дисципліною праці, що становить важливу характеристику механізму їх правового регулювання.

Зокрема, О.С. Вареник, аналізуючи рівні правового регулювання охорони праці, розмежовує централізований рівень (закони та підзаконні акти центральних органів виконавчої влади) і локальний рівень регулювання (передусім правила внутрішнього трудового розпорядку та інструкції з охорони праці) [3, с. 24]. Між тим, вітчизняний учений В.Ю. Кікінчук, аналізуючи рівні правового регулювання проходження служби в органах внутрішніх справ, обґрунтовує трирівневу модель: 1) конституційно-правове закріплення базових засад відповідних процедур; 2) законодавче визначення їх основ; 3) підзаконне нормативно-правове регулювання процедур проходження служби [4, с. 230–234]. У свою чергу учений Д.С. Волик, досліджуючи правове регулювання праці держслужбовців, вказує на єдність та диференціацію такого

регулювання, що виявляється у співіснуванні двох рівнів норм: 1) загальних (передусім Конституція України та Кодекс законів про працю України); 2) спеціальних (закріплених у спеціальному законодавстві). Відповідно до цього підходу, вчений виокремлює законодавчий і підзаконний рівні регулювання, включаючи до останнього також локальні акти [5, с. 15–16].

Отже, з урахуванням викладеного можна дійти висновку, що на національному рівні правове регулювання дисципліни праці здійснюється в межах централізованого та локального підрівнів. При цьому централізоване правове регулювання у сфері дисципліни праці охоплює ту частину нормативно-правового впливу на суб'єктів трудового права, у межах якої встановлюються загальнообов'язкові правила функціонування галузевого правового режиму дисципліни праці, а саме як у загальнотрудовому контексті, так і щодо відповідних органів публічної служби (тобто з урахуванням положень чинного адміністративного законодавства України). Як убачається, саме в межах централізованого правового регулювання дисципліни праці працівників визначаються його цілі, принципи, межі дисциплінарно-владного впливу, базові стандарти поведінки працівників, види юридичних наслідків порушення дисципліни праці, а також мінімальні процесуальні гарантії для працівника, до якого застосовуються заходи дисциплінарного впливу.

Визначальною рисою централізованого підрівня правового регулювання є те, що відповідні норми створюються суб'єктами державної влади, наділеними нормотворчою компетенцією, і поширюються або на невизначене коло підприємств, установ та організацій, або лише на конкретний орган публічної служби (у межах відповідної системи публічного адміністрування) та його працівників (професійних публічних службовців). Отже, саме в межах централізованого правового регулювання держава (як гарант соціальної безпеки громадян у сфері праці) у нормативно-правовий спосіб окреслює, яка саме поведінка працівника визнається належною, у яких формах допускається реагування на дисциплінарне порушення, а також які правові межі не можуть бути порушені навіть за умов підвищених вимог до дисципліни праці (зокрема в правоохоронних органах, де дотримання вимог дисципліни праці прямо позначається на спроможності держави реалізовувати правоохоронну функцію та інші її функції у сфері правоохорони).

Поряд із тим важливо відзначити, що централізоване правове регулювання у сфері дисципліни праці загалом є неоднорідним, а тому характеризується внутрішньою диференціацією (передусім за юридичною силою). З огляду на це нормативно-правові акти централізованого

підрівня правового регулювання поділяються на кілька взаємопов'язаних груп, які відрізняються за юридичною силою та функціональним призначенням і в сукупності забезпечують як єдність регулювання, так і його практичну придатність до застосування в різних підприємствах, установах та організаціях. У цілому до таких груп належать: по-перше, *конституційна* складова централізованого підрівня правового регулювання, що охоплює Конституцію України та рішення Конституційного Суду України і закріплює загальні засади правопорядку, які визначають допустимі межі дисциплінарної влади у сфері праці загалом і в частині забезпечення дисципліни праці зокрема; по-друге, *законодавча* складова централізованого підрівня правового регулювання, що встановлює істотні елементи режиму дисципліни праці, які не можуть бути передані на розсуд суб'єктів підзаконної правотворчості; по-третє, *підзаконна* складова централізованого підрівня правового регулювання, що забезпечує нормативну конкретизацію процедур, інституційно-організаційних механізмів і форм реалізації дисциплінарних повноважень у межах, визначених чинними законами, на яких вибудовується режим дисципліни праці.

Узагальнюючи викладене у цій науковій розвідці, зазначимо, що основу національного рівня правового регулювання дисципліни праці становлять Конституція України як Основний Закон держави, а також закони України, які доцільно розглядати як систему трьох взаємопов'язаних груп актів: загальних законодавчих актів, що формують базову трудо-правову основу режиму дисципліни праці загалом; спеціальних законодавчих актів, які визначають правовий статус конкретних органів публічної служби; особливих законодавчих актів дисциплінарно-статутного характеру. Крім того, не менш важливою складовою централізованого підрівня правового регулювання є підзаконні акти (тобто укази Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України та акти відомчого характеру), що відрізняються за юридичною силою та характером регулятивного впливу в механізмі правового регулювання дисципліни праці. При цьому особливе значення мають насамперед підзаконні акти відомчого характеру, в яких суб'єкт нормотворення деталізує правила поведінки працівників, а також порядок реалізації дисциплінарних повноважень у конкретному органі публічної служби, не маючи при цьому права самостійно визначати, що саме є дисциплінарним проступком і які стягнення допускаються, якщо це не передбачено законом або дисциплінарним статутом (утім, може визначати відомчі заохочення).

Література:

1. Міщук М. О. Особливості правового регулювання дисципліни праці. *Адвокат*. 2013. № 2(149). С. 26–30.
2. Сіроха Д. І. Юридична природа корпоративних норм та їх місце у системі локального нормотворення. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2016. № 32. С. 176–184.
3. Вареник О. С. Наукова інтерпретація, сутність і значення локального правового регулювання охороні праці. *Соціальне право*. 2018. № 2. С. 20–25.
4. Кікінчук В. Ю. Рівні правового регулювання проходження служби в органах внутрішніх справ. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2012. № 4(59), ч. 2. С. 228–234.
5. Волик Д. С. Особливості локального регулювання праці державних службовців на регіональному рівні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2019. 21 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-613-6-100>

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РОЛІ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЯК ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ВЛАСНИКІВ НЕЖИТЛОВИХ ПРИМІЩЕНЬ

Мусієнко Андрій Юрійович
аспірант кафедри приватного права
Національний університет
«Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна

Проблематика захисту прав власників нежитлових приміщень у сучасному цивільному праві України перебуває на перетині декількох правових площин: речового права, державної реєстрації речових прав, договірної та інвестиційного права, права спільної власності, земельного права, цивільного процесу, а після 2022 року також правового режиму воєнного стану. Така багатопредметність зумовлює те, що ефективність правового регулювання відповідних відносин визначається не лише змістом нормативних приписів, а й тим, як вони конкретизуються судами при вирішенні реальних майнових конфліктів.

ЦК України закріплює право власності як право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за власною волею, незалежно від волі інших осіб. При цьому зміст права власності